

Т. О. Шматковська Обґрунтування доцільності застосування кластерного аналізу з метою кластеризації регіонів в аспекті соціальних умов функціонування особистих господарств / Шматковська Т. О. // *Materialy IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Nauka i inowacja – 2013».* – Volume 4. *Ekonomiczne nauki.: Przemysl, Polska, Nauka i studia*, 07-15 października (жовтня) 2013. – P. 74-76.

Шматковська Т. О., к.е.н.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Обґрунтування доцільності застосування кластерного аналізу з метою кластеризації регіонів в аспекті соціальних умов функціонування особистих господарств

Територіальні відмінності в розвитку соціальних умов функціонування різноманітних організаційно-правових форм господарювання, зокрема особистих селянських господарств (ОСГ), притаманні переважній більшості держав, зокрема, як засвідчують численні дослідження останніх років [8, 9], значна регіональна асиметрія характерна також і для України. Окрім того, практично відсутні наукові розвідки щодо комплексного ранжування адміністративно-територіальних утворень країни нижчих ієрархічних рівнів. Разом з тим, особливої важливості набула необхідність зниження, врегулювання міжрегіональних територіальних диспропорцій, а тому - першочергове значення нині належить ідентифікації та впорядкування (ранжування) найбільш проблематичних (депресивних) територіальних утворень.

Водночас маловивченими, на нашу думку, залишаються питання удосконалення критеріїв ідентифікації проблемних територій, особливо у досліджуваному аспекті. Вважаємо, що виділені дослідниками та закріплені в законодавчих актах показники щодо проведення типології регіонів, потребують суттєвого доповнення з метою формування більш цілісного комплексу

індикаторів для характеристики сучасного стану розвитку окресленої проблематики.

На нашу думку, оскільки райони різняться між собою за площею, чисельністю населення, економічним рівнем розвитку тощо, для дослідження доцільно використовувати відносні показники. Разом з тим суттєвими, на наш погляд, є суперечності між бажанням використати якомога більше індикаторів („депресія є системним явищем, і чим більше її ознак буде виявлено, тим краще” [6]), з одного боку, та потребами місцевих органів влади і можливостями їх статистичного відображення – з іншого. Виділені показники повинні мати орієнтуючий (передбачувальний) характер і дозволяти вимірювати рівень управління регіональним розвитком [2, с. 166] за різнобічними аспектами соціальних умов функціонування особистих господарств. Окрім того, при підборі показників враховувалися вже виділені попередниками критерії депресивності територій. Також з метою отримання адекватних результатів дослідження варто використовувати показники з чітким і доступним економічним наповненням.

Вважаємо, що в контексті цього дослідження доцільно наголосити про так званий „поріг складності” [2, с. 166], відповідно до якого адекватний аналіз певної проблемної ситуації можливий аналітиком в результаті цільового спостереження та одночасної порівняльної оцінки відносно невеликої кількості параметрів (не більше 7-10), що суттєво збіднює можливість формування багатofакторного градуювання, наприклад, адміністративних районів в аспекті соціальних умов функціонування ОСГ. Саме тому варто зазначити що доцільність застосування кластерного аналізу, який є сукупністю методів класифікації багатовимірних спостережень, полягає в його здатності оперувати великою кількістю ознак для порівняння об’єктів між собою [7, с. 262].

Кластерний (від англomовного слова „cluster” – „гноно, згусток, група” [1, с. 209]) аналіз – це метод багатовимірного статистичного аналізу, що дозволяє упорядкувати досліджувані об’єкти в однорідні групи [7, с. 260]. Основна його мета полягає в розподілі сукупності вхідних даних на однорідні групи

(кластери) так, щоб об'єкти всередині групи були подібними між собою згідно з деяким критерієм, а об'єкти із різних груп відрізнялися один від одного. Слід зазначити, що процедури кластеризації дозволяють класифікувати об'єкти схожі між собою не за одним параметром, а одночасно за декількома ознаками на основі введення певної міри близькості за всіма ознаками класифікації [4, с. 129; 7, с. 260]. В кінцевому результаті за допомогою кластерного аналізу вдається більш точно сформулювати групи із заданої сукупності. Разом з тим кластерний аналіз дозволяє оперувати достатньо великим об'єм інформації і різко скорочувати великі масиви соціально-економічних даних, робити їх компактними і наочними [3, с. 50].

Таким чином, головними перевагами кластерного аналізу є його здатність використовувати велику кількість ознак [5, с. 188] для порівняння об'єктів між собою, поділу їх на групи, надання якісної оцінки та представлення результатів аналізу в зручній наочній формі.

Оскільки покращення, трансформація функціонування та розвитку особистих селянських господарств потребує розробки на державному та муніципальному рівнях спеціалізованих локальних соціально-економічних програм, спрямованих на сприяння їх інтеграції з іншими агроформуваннями, а також визначення заходів щодо стимулювання поглиблення таких інтеграційних зв'язків, вважаємо, що вдалим є застосування результатів дослідження, отриманих із застосуванням кластерного аналізу, з метою оптимізації, покращення та пришвидшення формування та впровадження таких програм, поглиблення їх дієвості, а також – впровадження механізму міжрегіонального вирівнювання та стимулювання розвитку проблемних (за обраними критеріями) територій.

Літературні джерела

1. Англо-український словник: У 2-х томах / Укл. М. І. Балла. – К.: Освіта, 1996. – Т.1. – 752с.

2. Артеменко В. Б. *Методи інтегральної оцінки якості життя населення в управлінні регіональним розвитком // Регіональна економіка. – 2002. - № 1. – С. 166-177.*

3. Голиков А. П. *Экономико-математическое моделирование мирохозяйственных процессов / Учеб. пособие. – Харьков: ХНУ, 2003. – 104с.*

4. Єлейко В. І. *Основи економетрії: У 2 ч. – Львів: ТзОВ „Марка Лтд”, 1995. – Частина I. – 192с.*

5. Корчевська Л. О. *Якісна оцінка трудового потенціалу країн на основі кластерного аналізу // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - № 2 (56). – С. 188-193.*

6. Лексин В., Швецов А. *Общероссийские реформы и территориальное развитие. Депрессивные территории: прежние проблемы и новые варианты их решения // Российский экономический журнал. – 2001. - № 9. – С. 41.*

7. Подольчак Н. Ю. *Оцінка економічного ризику підприємства на основі кластерного аналізу // Регіональна економіка. – 2002. - № 4. – С. 260-266.*

8. Федулова Л., Хаустов В., Білич В. *Порівняльна оцінка соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням ділової активності підприємства // Економіст. – 2006. - № 2. – С. 82-85.*

9. Чужиков В., Ревенко Ю. *Конвергенція та дивергенція регіонів України (індикативна модель) // Економіка України. – 2005. - № 9. – С. 48-54.*